№ 210 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28 **1904** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 28 № 210

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Բաժանորդութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Եապօնական զօրքի թիւը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բագուի իրականութիւնից. Վայրենի հակումներ. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Նամակ Պարսկաստանից. Նամակ Բելգիայից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԵԱՊՕՆԱԿԱՆ ԶՕՐՔԻ ԹԻՒԸ

Վերջին ժամանակներս թէ ռուսաց և թէ արտասահմանեան թերթերը նուիրեցին մի շարք յօդուածներ եապօնական զօրքի քանակութեան հարցին և նոյն իսկ այդ հարցին վերաբերում էին և մի քանի հեռագիրներ։ Ռուսաց պաշտօնական «Военный Сборникъ», «Русскій Инвалидъ» հրատարակութիւնները և զանազան թերթեր տուին ցուցումներ, որոնք սակայն համաձայն չեն միմեանց հետ բոլոր կէտերում։ Օգտվելով թէ այդ աղբիւրներից բղխած և թէ «Н. Вр.» թերթի մշակած համառօտումներից, մենք առաջ ենք բերում հետեւեալ հետաքրքրական տեղեկութիւնները։

Եապօնիայում ապրող 45 միլիօն ազգաբնակութիւնից իւրաքանչիւր տարի զինուորակոչի քսան տարեկան հասակին համնում են 450,000 հոգի։ Եթէ հանենք այդ թւից այն բոլոր անձերի, որոնք որ և է արատ և պակասութիւն ունեն, կամ ընտանեկան և ուրիշ հանգամանքների շնորհիւ չեն ենթարկվում զինուորագրութեան, այն ժամանակ կը ստանանք զինուորակոչի համար տարեկան 175,000 հոգի, որը և կազմում է այն հիմնական պաշարը, որից պէտք է կազմվեն ապագայ զօրքերը։

Այդ 175,000 հոգուց տարեկան վերցվում է մշտական զօրքի համար միայն 45,000 հոգի։ Իսկ մնացածները համարվում են պահեստի զօրքեր, որոնցից 80,000-ը կազմում են առաջին կարգի, իսկ 50,000-ը երկրորդ կարգի պահեստազօրք։ Մշտական զօրքի մէջ եղածները ծառայում են երեք տարի, առաջին կարգի պահեստում եղածները կէս տարի, իսկ երկրորդ կարգի պահեստում եղածները չեն լինում կանոնաւոր ծառայութեան մէջ։ Զինուորը արձակվելով պաշտօնից, համարվում է պահեստում մինչև 40 տարեկան հասակը։

Եթէ գումարենք բոլոր զինուորացուների թուերը կը ստանանք՝

Կատարեալ վարժվածներ	900,000	հոգի
Կիսավարժներ	. 1,600,000	»
Անվարժներ	. 1,000,000	»
Ընդամենը	. 3,500,000	հոգի

Ահա այդ է այն ծայրայեղ թիւը, մինչև որը կարելի կը լինէր հասցնել եապօնացի կռւողների թիւը, եթէ անհրաժեշտութիւն զգացվէր վերցնել բոլոր կարող մարդկանց մինչև 40 տարեկան հասակը։ Բայց եթէ հանենք այդ քանակութիւնից հիւանդացածներին, մեռածներին, սպանվածներին, մեռածներին և անվարժներին, այն ժամանակ կունենանք աւելի չափաւոր և գործնականապէս աւելի հաւանական մի թիւ, այն է 1,273,000 հոգի։

Եթէ հաշուի առնենք Եապօնիայում գտնված հրացանների թիւը, կը տեսնենք, որ 1903 թուականի սկզբին եղել են 280,000 մազագինեան նոր ձևի հրացաններ, 600,000 Մուրատի հրացաններ և 200,000 Պիբօդի և Բեմինգտօնի սիստեմների,—ընդամենը մի միլիօն հրացան։

Ներկայումս եապօնցիները պատերազմական դաշտում ունեն 350,000 զինւոր և նրանց շարքերը լրացնելու համար դարձեալ պատրաստի զինուորներ 115,000 հոգի. ընդամենը 465,000 հոգի։ Իսկ մնացած 808,000 հոգին կազմում են այն պահեստը, որից անհրաժեշտութեան դէպքում պէտք է կազմվեն նոր գնդեր պատերազմական դաշտ ուղարկելու համար։

Թնդանօթների ընդհանուր թիւը Մանջուրիայի եապօնական զօրքերի բանակներում հաշւում են 1500։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԳՈՒԻ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

Մի հոգի միայն

—

Ինչի՞ համար։

Որ մռայլ և թանձր խաւարը Բագուի իրականութեան փոքր ինչ շարժվի։

Կոմս Շուվալօվը իր այստեղ եղած ժամանակ խորհուրդ տուեց խօլերայի դէմ կռւելու համար սկսած գործը աւելի կանօնաւոր կերպով տանելու համար օգտվել Օդեսայի օրինակից և ընտրել մի գլխաւոր վերակացու, որը կարողանայ միացնել բոլոր սանիտարական գործիչներին և նրանց գործերը և ղեկավարել այդ մեծ և ծանր գործը։ Օդեսայում այդ պատուաւոր գլխաւոր հոգաբարձուի պաշտօնը ձրիապէս յանձն է առած եղել քաղաքային վարչութեան անդամ պ. Դմիտրիեվը՝ մի հարուստ, անկախ և մի և նոյն ժամանակ անսահման եռանդի տէր մարդ, որի անկեղծ և անձնուէր գործունէութիւնը գաղափարական հերոսութեան է հասել։

Բագուի սանիտարական գործադիր մասնաժողովը, հաւանելով այդ առաջարկը, որոշեց նոյնպէս ընտրել այդպիսի մի հոգաբարձու, բայց որովհետև ցանկալի համարվեց, որ այդ հոգաբարձուն լինի անպատճառ բժիշկ, դրա համար էլ որոշվեց ամսական 400 ր. ռոճիկ։

Աւելորդ է թւել, թէ ինչպիսի եռանդուն, անձնուէր և գաղափարական մի մարդ էր հարկաւոր այդ մեծ և ծանր ու պատասխանատու, մի և նոյն ժամանակ պատուաւոր պաշտօնը վարելու համար։

Բայց աւա՜ղ... չը գտնվեց մի մարդ, մի հոգի գէթ, որ ապացուցէր, թէ ո՛չ, այնքան էլ խաւար չէ Բագուի իրականութիւնը։

Բոլոր մասնաւոր խորհրդածութիւնները, օրերով գլուխ պատելը ո՛չ մի արդիւնք չը տուեցին—չը մնաց մէկը, որ չը համոզվէր, թէ, յիրաւի, Բագւում այդպիսի մարդ չը կայ։

Չը նայելով դրան, պէտք էր գործադիր մասնաժողովի վճիռը կատար ածել, պէտք էր գէթ ձևը, ֆօրման պահպանած լինել։ Այն կօմիսիայի անդամները, որոնք ժողովվել էին պատուաւոր հոգաբարձու ընտրելու,—իրանց պարտքը կատարեցին՝ միմիայն ձևը պահպանած լինելու համար։

Եւ այդպէս էլ եղաւ։

Ընտրեցին բժիշկ Գաբրիէլ Տէր-Յովհաննիսեանին (Բաջբերունի), որը ժամանակաւորապէս վարում է քաղաքի սանիտարական բիւրօի կառավարչի պաշտօնը։

Միանգամայն անհամապատասխան ընտրութիւն՝ չը նայելով յարգելի բժշկի շատ սիրալի և թանգագին արժանաւորութիւններին։

Այդպիսի զօրեղ ադմինիստրատօր լինելը նրա ոյժերից վեր էր և հէնց առաջիկայ ժողովին յարգելի բժիշկը, ինչպէս վայել է բարեխիղճ հասարակական գործիչին, ինքը հրաժարվեց իրան մատուցած պատւից։

Նորից հրապարակ եկաւ մի հոգու հարցը։

Մի մարդ միայն—գոչում էին ժողովականները, այս անգամ թէկուզ ոչ բժիշկ, մի մարդ, մի հոգի միայն տուէք, որ գլուխ կանգնէ օրէցօր լուրջ կերպարանք ընդունող գործի, մի եռանդուն, գործունեայ, անձնուէր և ընդունակ մարդ, որը միացնէ բոլոր սանիտարական գործիչներին և նրանց գործունէութիւնը։

Եւ ո՛չ մի մարդ, ո՛չ մի հոգի։

Բագւում, որը ծծել է մեր գաւառները, որը ցամաքցրել է մեր գաւառական կենսունակ ոյժերը։ Մի՞թէ չը կար կամ չը կային Բագւում այդպիսի մարդիկ։

Ինչո՞ւ չէ։ Այդպիսի ընդունակութեամբ մարդիկ—ինչքան կուզէք, բայց որ նրանք ընդունակ լինէին ցաւել հասարակական վէրքերի համար, որ նրանք հերոսական ոյժ ունենային ընդհանուր հասարակական վտանգի ժամանակ իրանց կօպէկը փոքր ինչ մի կողմը դնել և սփոփել բազմաթիւ տանջվողների վէրքերը—այդպիսի յիմարներ չէ սնեցնում Բագուի իրականութիւնը։

Այդպէս էլ մնացինք առանց մի մարդու...

Ճարահատեալ, ժողովը որոշեց իրաւունք տալ սանիտարական-գործադիր մասնաժողովի նախագահին հրաւիրել վարձով երկու կամ մի հոգի, որոնք պէտք է հսկեն մասնաժողովի վճիռները ի կատար ածելու վրա։

Այսպիսով պատուաւոր պաշտօնը փոխվեց վարձկան պաշտօնի՝ շնորհիւ Բագուի մերկ իրականութեան...

Ռ. Յովհանջանեանց

ՎԱՅՐԵՆԻ ՀԱԿՈՒՄՆԵՐ

—

«Մշակի» 207 համարում Նոր-Բայազէտի թղթակիցը տալիս է այդ քաղաքում սեպտեմբերի 18-ին տեղի ունեցած արիւնալի մի կռուի նկարագիրը, որին զոհ են գնացել չորս տղամարդիկ և վիրաւորվել երկուսը, բոլորը կին ու երեխաների տէր, բոլորն էլ ազգականներ, մի ճիւղաւորված գերդաստանի անդամներ։

«Ի՞նչն է եղել, ընթերցող, այս չորսի կորստեան և մի քանի դժբաղդացած ընտանիքների պատճառը,—երկու հօտաղ տղաների միմեանց ծեծելը»—գրում է թղթակիցը։

Շատ աննշան առիթ։

Երկու փոքրիկ տղաներ միմեանց ծեծում են և դիմում ծնողներին. ծնողները կռւելով միջամտում են թայֆայի մարդիկ. շողշողում են սրեր և գոռվում գիւակներ, երկուսը անմեղ կերպով, որպէս հաշտեցնողներ։ Ահա այդ սոսկալի դրամայի առիթը...

Այո, աննշան, նոյն իսկ չնչին առիթ։

Սակայն մի՞թէ մի գերդաստանի մի շարք անդամներ, կին ու երեխաների տէր ազգակից մի խումբ մարդիկ այն աստիճան դատելու ընդունակութիւնը կորցրել էին, որ մի չնչին առիթից, տղայական անմեղ մի ծեծից բօպէապէս բռնկվելով՝ մարդկային մի սոսկալի սպանդանոց ստեղծեցին։

Ոչ, այդպիսի չնչին պատճառներից այդպիսի արիւնալի դրամաներ անսպասելի կերպով տեղի ունենալ չեն կարող։ Պէտք է փնտռել պատճառները։

«Երկու կողմն էլ հպարտ էին հրապարակային ղալմաղալների և տուր ու դմբոցի մէջ «անյաղթելի» իրանց համբաւով»։ Աւելացնում է թղթակիցը։

Այսինքն ամեն մի կողմը կամ թայֆան պիտի ցոյց տար իր բռունցքի, իր «դագանակի» ուժը, որպէս գի ամբողջ քաղաքը խօսէր, ասէր նրա «զօրբայութեան» մասին։

Ահա այն վայրենի հակումները, որոնցով կարող է պարծենալ Նոր-Բայազէտը։ Եւ մի՞թէ այսպիսի հակումներ ունենալուց յետոյ առիթներ կը պակասէին...

Բռունցքային տուր ու դմբոցներ, «չօմաղային» և «դագանակային» կռիւներ թայֆաների կամ տեղական բառով «դասերի» մէջ անպակաս են Նոր-Բայազէտում, մանաւանդ կիրակի օրերը, երբ ժողովուրդը աշխատանքներից ազատ խռնված է «բազարում», թէև քիչ անգամ այդ կռիւները զէնքի ասպարէզ են դառնում։

Եւ ցաւալին այն է, որ թայֆայական կռիւներ տեղի են ունենում ոչ միայն երկրագործ, այլ և վաճառական, այսպէս ասած բարձր դասի մէջ։ Հարուստ տները իրանց քամակին ունեն այս կամ այն «չօմաղաւորի» դասը, որոնք հեշտութեամբ միջամտում են և կռիւը ընդհանուր ու մասսային դարձնում, երբ իրանց աղաները կռւում են միւս աղաների հետ։ Այդպիսի կռիւների պատմութիւններ Նոր-Բայազէտում շատ կան։

Եւ ամեն բան այդ ստոտւածավախ քաղաքում պտտվում է այդ դասերի, այդ բռունցքականների շուրջը։

Ժողովուրդը խարխափում է տգիտութեան մէջ, ազէտ է նոյնպէս հարուստ վաճառական դասակարգը, ի հարկէ խօսքս բացառութիւնների մասին չէ, և այդ տգիտութեան մէջ նոր-բայազէտցին իւրացրել է եսական նեղ շահերը, աններողամտութիւնը նոյն իսկ դէպի մերձաւորը, կոպիտ ուժի հասկացողութիւնը, մի խօսքով վայրենի հակումներ։ Ինչեր սպասելի չեն...

Նոր-Բայազէտի գաւառական զուտ հայաշատ այդ քաղաքի թէև ոչ մեծ երիտասարդութիւնը մի՞թէ դեր չունի կատարելու. մի՞թէ նա չէ կարող մարդկանց հանել գազանային դրութիւնից, մի փոքր մեղմել նրանց վայրենի հակումները, մտցնել նրանց մէջ բարի ձըգտումներ, մի փոքր գաղափարական տարր, մի փոքր յարգանք դէպի իրանց նմանները, իրանց ազգականները։

Պարոններ, մի մոռացէք, որ մի այլ տեղ նոյն այդ երիտասարդութեան ջանքերով հնարաւոր է դարձել համերաշխութեան բերել տարբեր կրօնների և ցեղերի պատկանող ժողովուրդներին։

Ա—Դօ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Հին-Ջուղայից մեզ հաղորդում են, որ Ուլուխանլու-Ջուլֆա նոր շինվող գծի կապալառուները ասիական բարբարոսութեամբ քանդում էին Հին-Ջուլֆայի հռչակաւոր գերեզմանները և քարերը գործադրում գծի շինութեան համար։ Թէև 1893 թւին մինիստրական շրջաբերականով արգելված է երկաթուղիները գերեզմանատների միջով անցկացնել, բայց կօպէկներ շահելու մարդկային ագահ ձգտումը կուրացրել էր այդ կողմի կապալառուներից մի քանիսին։ Պետերբուրգի Կայսերական հնագիտական ընկերութեան անդամներից մէկի հեռագրական ազդու բողոքը միայն կարողացաւ վերջ դնել այդ այլանդակ վարմունքին։

—

Անցեալ օրը հեռագիրը լուր բերեց, որ Տուլայի զեմստվօն յարգանքներով լի մի շնորհաւորական հեռագիր է ուղարկել ներքին գործերի մինիստր իշխ. Սվեատօպօլկ-Միրսկուն իր արտայայտած մարդասէր, խելացի և առաջադէմ սկզբունքների համար, որոնք ծառայելու են իբր հիմք իր վարչութեան։ Այսօր մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ Մօսկվայի դումայի սեպտեմբերի 21-ի նիստը բանալով՝ քաղաքագլուխ իշխ. Վ. Մ. Գօլիցինը մի շատ գեղեցիկ ճառ է արտասանել պ. մինիստրի արտայայտած սկզբունքների առիթով և յետոյ առաջարկել է դումային ուղարկել նոր մինիստրին հետեւեալ հեռագիրը. «Մօսկվայի քաղաքային խորհուրդը շնորհաւորում է ձերդ պայծառափայլութեան գործունէութեան սկզբնաւորութիւնը, որ դրել է ձեր վրա Միապետի կամքը. ողջունում ենք ձեր նշանաւոր կոչը դէպի աշխատանք, որը պէտք է հիմնված լինի դէպի հասարակութիւնը և հասարակական հիմնարկութիւնները տածած վստահութեան վրա։ Կառավարչական գործունէութեան և հասարակական կենդանի ուժերի միացման մէջն է տեսնում Մօսկվայի քաղաքային հասարակութիւնը միակ ուղիղ ճանապարհը, որ տանում է դէպի ժողովրդի բարիքը և Ռուսաստանի ներքին կազմի զարգացումն ու կատարելագործութիւնը»։ Այդ հեռագիրը միաձայն ընդունվեց և ուղարկվեց պ. մինիստրին։

—

Երէկ, ամսին 27-ին, քաղաքային լաբօրատօրիայի կառավարիչ Գ. Ալիբէկեանը սկսել է քննել Թիֆլիսի աղբիւրների, ջրանցքի և բաղնիքների ջրերը, որի համար պարոնի խնդրանօք յատկացված է քաղաքային վարչութեան կողմից 300 րուբլի։ Ջրերը քննելու համար հրաւիրված է պ. քիմիկոս Աբովեանը, որը ստացել է իր ուսումը Գերմանիայում։

—

Բաքւում, պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, սեպտեմբերի 23-ին խօլերայով հիւանդացել են 19 հոգի, որոնցից մեռել են 6-ը, իսկ նախընթաց օրերի հիւանդներից մեռել են 3 հոգի. այդ օրը ընդամենը մեռել են 9 հոգի։ Սեպտեմբերի 24-ին նոյն քաղաքում հիւանդացել են 7 հոգի և, նախընթաց օրերի հիւանդների մնացածներն էլ հետ հաշւելով՝ նոյն օրը մեռել են ընդամենը 7 հոգի։ Իսկ օգոստոսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 24-ը խօլերայով հիւանդացած անձերի ընդհանուր թիւը քաղաքում հասնում է 249 հոգու, որոնցից նոյն ժամանակամիջոցում մեռել են 142 մարդ։

—

Ջուլֆայից հեռագրում են «Н. О.» լրագրին, որ խօլերան Թաւրիզում ընդունել է սպառնական չափեր։ Վերջին օրերս օրական 100 հոգի է մեռնում։

—

Թիֆլիսի 6-րդ քաղաքամասի Կրասիլնայա փողոցի վրա գտնվող Ասլանեանի սրճարանում, կիրակի գիշերը, մօտաւորապէս 10 ժամին, երկու անյայտ անձնաւորութիւններ յարձակւում գործեցին թիւրքահպատակ Մուխտար անունով մի թիւրքի վրա, հասցնելով նրան ատրճանակի մահացու հարուածներ։ Վիրաւորվածին տարել են հիւանդանոց։ Սկսված է քննութիւն։

—

Ստացանք Հ. Առաքելեանի «Հանրամատչելի Գրադարանի V գիրքը—Լէօ «Հայկական տպագրութիւն» II հրատարակութեամբ լրացրած և փոփոխած։ Արտաքինը շատ շքեղ է և ճաշակաւոր։ Տպված է «Հերմէս» տպարանում։ Գիրքը բաղկացած է 546 էջից և արժէ 1 ր. 20 կ.։

—

Թիֆլիսի Աբասաբաթեան հրապարակի վրա գտնվող տանտէրերը, դիմելով քաղաքային վարչութեան, խնդրում են, համաձայն ներկայացրած յատակագծի, եթէ միայն վերջինս հաւանութիւն կը գտնի վարչութեան կողմից, շինել հրապարակի վրա սկվեր (պարտէզիկ), խոստանալով թողնել իրանց տների առաջի այն փողոցները, որոնք նշանակված են յատակագծի վրա։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Այսօր հայ-կաթօլիկների եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարվեց Կօմիտաս էֆ. Հէքիմեանի համար, որ վերջերս վախճանվել էր Տրապիզոնում։ Հոգեհանգստից առաջ դամբանական խօսվեց։ Հանգուցեալը աչքի ընկնող հասարակական համեստ գործիչ էր Տրապիզոնում, ուր այդպիսինները միշտ հազւագիւտ են եղել»։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Ախալքալաքն էլ է մտածել մի հասարակական տեղ ունենալու մասին—շուտով բացվելու են ակումբ։ Որպէս ասիական քաղաք, տեղս լիքն է սրճարաններ, որոնք հասարակ, բանւոր դասակարգի հանգստութեան, ժամանակ անցկացնելու և երբեմն էլ ղահվէ խմելու տեղեր են։ Ծառայող և հարուստ դասակարգերը զրկված էին այդ բաւականութիւնից, բայց նրանք էլ շուտով կունենան իրանց ակումբը։ Առաջին նիստը արդէն տեղի ունեցաւ, որին մասնակցում էին 50—70 մարդ։ Տարեկան վարձը լինելու է 10 րուբլի։ Պէտք է գրադարան-ընթերցարան էլ ունենայ։ Ի դէպ, մինչև այժմ դեռ տեղիս գրադարան-ընթերցարանը փակ է, թէև բանալու իրաւունքը յանձնված է քաղաքին, ուստի մի փոքրիկ ջանք է պէտք վերջինս բաց անելու համար։ Սպասենք և յուսանք»։

—

ՎԵՐԻՆ ԿԱՐՄԻՐ ԱՂԲԻՒՐ գիւղից (Ղազախի գաւառ) մեզ գրում են. «Մեր գաւառում դեռ հնուց մնացած գետնափոր տները գոյութիւն ունեն։ Ամսիս 24-ին մի աղետալի դէպք, որ արդիւնք էր երկարատև անձրևների, եկաւ կրկին ապացուցանելու, որ արդէն ժամանակ է, որ մեր գիւղացին լուրջ ուշադրութիւն դարձնէ իր ողորմելի վիճակի մէջ գտնվող տների վրա։ Դէպքը հետևեալն է. լուսաբացին գիւղի ծայրին գտնվող տան (որ պատկանում է Զորանանց Միքինին) առաստաղը փուլ է գալիս և տակն են մնում 2 տղայ, հայրը և աղջիկը։ Կիսակենդան դրութեան մէջ ազատում են հայրին, որի կենդանի մնալը կասկածելի է։ Բաւական է վերջապէս կենդանի ապրել գերեզմանի մէջ։ Եւ որ ամենագլխաւորն է՝ այնքան էլ ծանր բան չէ գիւղացու համար մէկ յարկանի քարէ տուն շինելը։ Մեզանում վաղուց է, որ հունձը վերջացել է և սպասածի չափ բերք չը տուեց։ Այգեկութը դեռ չէ սկսվել։ Այս տարի, համեմատաբար անցեալ տարվայ հետ, աւելի լաւ դրութեան մէջ են այգիները։ Եղանակները վերջապէս պարզվեցին»։

—

ՂԶԼՂԱԽՉԱԽ գիւղից (Կարսի գաւառ) մեզ գրում են. «Շիրակեցիք դեռ ևս հացի կալսելը չեն վերջացրել շնորհիւ վերջերս 2 շաբաթ շարունակ տեղացող անձրևների, որոնք շատ վնաս պատճառեցին ազգաբնակութեանը. կալերի մէջ դցած հացերը ծլել են և անպէտք են։ Ղզլչախչախ գիւղը բաղկացած է 280 տընից, հաշւելով իւրաքանչիւր տան վրա մօտաւորապէս 25 ր. վնաս, անում է բոլորը 7000 ր., որ մի գիւղի համար շատ զգալի է. միւս բոլոր գիւղերն ևս ունեցան իրանց վնասները։ Ցորենի սոմարը արժէ 20—21 րուբլի, գարին 8—9 ր. և աւելի, ալիւրի պուդը 1 ր. 25 կ., յարդը պուդը 11 կոպէկ, այն ինչ անցեալ տարի 7 կոպէկ էր»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Պատերազմող զօրքերի բնաւորութիւնը։ «Köln. Zeitung» լրագրի թղթակիցը հետաքրքրական բնորոշումն է տալիս։ Ճապօնական զօրքը նա անուանում է «Լռակեաց զօրք»։ Ռուսները ամեն մի զօրագնդի մէջ երաժշտական խումբ ունեն. ապուրի կաթսայի շուրջը երեկոյեան երգն է թնդում։ Բայց ճապօնացիները, ամբողջ արշաւանքի ընթացքում, ես երբէք ճակատի վրա երաժշտութեան ձայն չը լսեցի։ Կուրօկիի բանակում պատերազմական ոչ մի երգ չեն երգում։ Կայսերական գվարդիայի օրկէստրը գտնվում է միշտ գլխաւոր բանակատեղիում և նոյն իսկ Ցին-Խուանչէնի մօտ եղած հռչակաւոր թաղումների ժամանակ միայն սրնգի ձայն էր լսվում։ Ճապօնացի զինւորի ամենօրեայ կեանքի մէջ երաժշտութիւնը ոչ մի դեր չէ խաղում։ Յաղթութեան ժամանակ ճապօնական ոգևորութիւնը արտայայտվում է միայն «բանզայ» աղաղակներով, որոնցով նրանք և յարձակումն են գործում։ Չը կայ մի ուրիշ զօրք, որտեղ այնքան քիչ մտածէին զուարճութիւնների և ժամանցների մասին։ Ամենամօտիկ խանութը, ուր կարելի է գնել մի շիշ գարեջուր կամ օղի, մեզանից 80 կիլոմէտր տեղ հեռու է։ Ճաշարաններ, ուր կարելի է գինի գտնել և սրճարաններ, ուր երգչուհիներ լինեն, բոլորովին բացակայ են։ Թէյ, սիգար և հովհար—ահա այն շռայլութիւնը, որ թոյլ է տալիս իրան ճապօնացի զինւորը։ Նա բաւականանում է ձկնորսութեամբ, նամակներ գրելով և լրագիրներ կարդալով։ Իբրև յիշատակ հայրենիքի իւրաքանչիւրը իր պայուսակի մէջ ունի ձկնորսութեան ցանց։ Գեներալ Կուրօկիից մինչև վերջին կուլին—ամենքը ձկնորսութեան սաստիկ սիրող են։ Պէտք է յիշել նաև ճապօնացի զինւորի քաղաքավարութեան և շիտակութեան մասին։ Բանակում գտնվող պատերազմական թղթակիցները թողնում են հանգստութեամբ իրանց իրերը բանակատեղիում, երբէք չը վախենալով նրանց ամբողջութեան մասին։ Ոչ մի բան չէ կորչում, նոյն իսկ ծխախոտը և պաշարեղէնը։ (Рус. Вѣд.)

Բալթիական էսկադրան շուտով կը ճանապարհվի։ Հիմնվելով ծովային հեղինակաւոր շրջաններից ստացած տեղեկութիւնների վրա, «Berl. Tageblatt» լրագիրը յայտնում է, որ Ծաղաղ ովկիանոսի նաւատորմի երկրորդ էսկադրայի մեկնումը դէպի պատերազմական գործողութիւնների բեմը, ամենաուշը կը լինի մի շաբաթից յետոյ։ Էսկադրան կանցնէ Մեծ Բելտից։ (Рус. Вѣд.)

Մուկդենի մօտ մեծ ճակատամարտ կը լինի։ «Italia Militare» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը ասում է, որ Մուկդէնի մօտ մեծ ճակատամարտ է լինելու։ Գեներալ Կուրօպատկինը այժմ ճապօնական ոյժերին հաւասար ոյժեր ունի, եթէ ոչ աւելի։ Ռուսական ոյժերը թղթակիցը հաշւում է 250,000 մարդ 800 թնդանօթներով. ճապօնական ոյժերը—250,000 մարդ և 1000 թնդանօթ։ Ռուսական զօրքերը այսպէս են դասաւորված. 60,000 մարդ—Սինցզինտինում, 120,000—Խունխէ գետի երկարութեամբ, 10,000—Տէլինում, մնացածը—Մուկդէնից հարաւ։ (Рус. Вѣд.)

Ինչ կարող է անել բալթիական էսկադրան Պորտ-Արտուրի համար։ Յայտնի ծովային գրող Ֆրեդերիկ Ջէյն մի յօդուած է գետեղել «Daily Chronicle» լրագրի մէջ այն հարցի մասին, թէ ինչ կարող է անել բալտիական էսկադրան Պորտ-Արտուրի համար։ Նա ասում է, որ եթէ այժմ Պորտ-Արտուրում գտնվող նաւերը կարողանան յարձակումն գործել Տօգօի վրա բալտիական էսկադրայի աջակցութեամբ, այն ժամանակ ռուսների տրամադրութեան ներքոյ կը գտնվէին 36 թնդանօթ խոշոր չափի ընդդէմ 21 ի։ Հազիւ թէ Տօգօն կարողանայ այդ խոշոր թնդանօթների գերազանցութեան դէմ դուրս հանել իր բազմաթիւ, բայց համեմատաբար փոքր թնդանօթները։ Ծովապետ Վիրէնը բոլորովին իրաւունք ունի, երբ նա Թագաւոր Կայսրի հեռագրի մէջ յոյս է տածում աջողութեան վրա։ Թող բալտիական էսկադրան նոյն իսկ 1000 մղոն տեղ հեռու լինի պատերազմի բեմից, բայց ծովապետ Տօգօն դարձեալ դժուարին դրութեան մէջ կը լինի։ Մի կողմից նա պէտք է հետևէ նոր թշնամուն, միւս կողմից առաջվայ պէս պէտք է պահպանէ ծովապետ Վիրէնի էսկադրայի պաշարումը։ Անկասկած, չափազանց մեծ են այդպիսի կրկնակ ծառայութեան դժուարութիւնները և վտանգները։ Նրա էսկադրան, ի հարկէ, անյուսալի թոյլ է ծովապետ Տօգօի էսկադրայի համեմատութեամբ, բայց դարձեալ նա այնքան ուժեղ է, որ կարող է անակնկալ կերպով դուրս գալ ծովը և չափազանց վտանգաւոր դառնալ։ (П. А.)

Գեներալ Կուրօպատկինի եւ գեներալ Գրիպենբերգի յարաբերութիւնները։ «Русь» լրագրում տպված է հետևեալը. «Մի քանի լուրերի առիթով, որոնք պտտում են քաղաքում, և դրականապէս հերքելու համար այդ լուրերը, մենք կարող ենք ամենակտրուկ ձևով յայտնել, որ մանջուրական երկու բանակների հրամանատարների մէջ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւնները բոլորովին բարեկամական են, սրտագին և բարեացակամ։ Այս օրերս գեներալ Գրիպենբերգը ստացաւ Մուկդէնից գեներալ Կուրօպատկինից հեռագիր, որի մէջ վերջինս ջերմ խօսքերով շնորհաւորում է նրա նոր նշանակումը, յիշում է իրանց միասին վարած ռազմական ծառայութիւնը Թուրքեստանում և աւարտում է հեռագիրը հետևեալ նշանաւոր խօսքերով. «Հաւատացած եմ, որ այստեղ մենք միշտ բարեկամօրէն կը գործենք։ Տայ Աստուած ձեզ աջողութիւն բոլոր ձեռնարկութիւնների մէջ»։ (Русь)

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, սեպտեմբերի 13 ին

Խօլերան Մարաղայից Թաւրիզ եկաւ։ Մօտակայ մի թրքաբնակ գիւղը և հեռաւոր աւրուարձանները վարակման սկզբնական վիճակի մէջ են։ Երկու օր առաջ Թագաժառանգի անձնական բժիշկը, պ. Կոպէն, պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ խօլերան արդէն մուտք է գործել։ Մի խիստ կարանտին գուցէ կարողանար եթէ ոչ բոլորովին արգելել, գոնէ այնքան ուշացնել, որ համաճարակը, արդէն եղանակների զովութեան պատճառով, տկարանար, սակայն պարսիկ պաշտօնեայի անպայման կաշառակերութիւնը այստեղ էլ երևան եկաւ։ Կարանտինի պաշտօնեաները 5 կոպէկ կաշառքով զանազան իշապանների և ուղտապանների ազատ բաց էին թողնում Մարաղայից Թաւրիզ գալու, որոնք իրանց հետ բերին խօլերան։

Կառավարութիւնը ոչ մի միջոց չունի կռուելու խօլերայի դէմ. ժողովուրդը բաւական է համարում այս երեք ամսվայ ընթացքում կատարած հրապարակային աղօթքները, և երբ ահա այդ աղօթքները չօգնեցին, ֆանատիկ ժողովուրդը ընդունեց Աստուծու հրամանը, ձեռները ծալած սպասում է, մինչև որ հիւանդութիւնը գայ ու գնայ։ Վա՜յ այն մուսուլմանին, ով յանդգնի բժշկի հրաւիրել, միթէ կարելի է ամենակարող Ալլահի հրամանի դէմ ըմբոստանալ։ Ոմանց ասելով խօլերան արդէն երեք չորս օր մօտ 60 հոգի զոհեր էր տանում. այն ինչ ոչ մի բժիշկ տեղեկութիւն չունէր և իմացվելուց յետոյ էլ զոհերի ճիշդ թիւը անկարելի է որոշել, այնքան որ մահմեդական ժողովուրդը ճարպիկութեամբ ծածկել է ուզում։

Թաւրիզի երկու հայաբնակ թաղերը առ այժմ վարակումից զերծ են. մի դէպք է պատահել միայն, այն էլ Մարաղայից փախչողի հետ, որ դեռ տուն չը հասած կառքում մեռել է։ Երկու թաղի երեսփոխանութիւնը համեբաշխ եռանդով գործում է. կազմված յանձնախմբերը իրանց տրամադրութեան տակ ունեն 300 թումանից աւելի, որը պէտք է գործադրվի փողոցների և տների մաքրութեան վրա։ Մի շաբաթ է, որ գործի են սկսել։ Այս օրերս, տեղատարափ անձրևներից յետոյ, եղանակը խիստ զովացել է։ Խօլերայից փախչելու պատրաստվողները իրանց մտադրութիւնը յետաձգեցին։ Քաղաքից հեռացել է Թագաժառանգը։

Անցեալ շաբաթ կառավարութիւնից պատւով ընդունվեց Թէհրանի անգլիական դեսպանը, որի գալը մի քանի պատճառներ ունի։ Ամենից առաջ նա պիտի կառավարութիւնից պահանջէ այն սէյիդի կախաղան հանելը, որ անցեալ գարնան, Խօյի ճանապարհին, սպանեց ամերիկացի միսիօնար Լաբրիին. սէյիդը այստեղ բանտարկված է։ Դեսպանը Ուրմի պիտի գնայ և աքսորել տայ այն քուրդ աղաներին, որոնք ոչնչացնել են ուզում Մանկանայի (մի գաւառակ պարսկա-թիւրքական սահմանագլխում) ջէլօ ասորիներին, որոնք բողոքական են, և դիմել են ամերիկական կառավարութեան, որ իրանց պաշտպանէ։ Ամերիկական նաւերը Բուշիրում սպասում են անգլիական դեսպանի ճանապարհորդութեան ելքին։

Սեպտեմբերի 11-ին դեսպանը փոխ-այցելութեան եկաւ հայոց առաջնորդարան։ Մուտքի մօտ դիմաւորեցին Արամեան դպրոցի աշակերտ աշակերտուհիները, որոնց երգը դեսպանը մինչև վերջը լսեց։ Թարգմանի միջոցով մի քանի խօսք ասելով աշակերտներին՝ առաջնորդարան բարձրացաւ, ապա ներկայ եղաւ շաբաթ երեկոյեան ժամերգութեանը սկզբից մինչև վերջը և մեկնեց մի քանի յուսադրական խօսքեր ասելով։

Նոր տեղս եկած Մաշտոց վարդապետը երէկ, ս. Խաչի տօնին, կարդաց Վեհափառ Կաթողիկոսի մի կոնդակը, որը յորդորում էր Թաւրիզցիներին հեռու պահել իրանց զաւակներին օտար դպրոցների դաստիարակութիւնից։ Հայրապետական կոնդակի ընթերցումից յետոյ, վարդապետը աւուր պատշաճի մի քարոզ խօսեց, միաժամանակ և յորդորելով, որ ժողովուրդը աշխատէ իր ազգային ուսումնարանների բարեկարգութեամբ և առաջադիմութեամբ չէզոքացնել օտարների վնասակար ազդեցութիւնը։

Թաւրիզցիները դեռ անցեալ գարնան, կոյսերի գալուց յետոյ, մի քանի համախմբումներ ունեցան այդ առիթով, բայց չը կարողացան մի շօշափելի գործ ստեղծել։ Մի զոյգ հարուստներ, որովհետև տարիներ առաջ կաթօլիկ կրթութիւն են ստացել, այժմ ամեն կերպ օգնում են կոյսերին, արդէն իրանց աղջիկներին ուղարկել են նրանց մօտ և այդ շատ վատ օրինակ է դառնալու ուրիշների համար։ 6 կոյսերը այժմ միայն 6 աշակերտուհի ունեն. առայժմ իրանց բնակարանում մի քանի սենեակ ուսումնարանի են յատկացրել, մինչև որ իրանց գործի աջողութեան դէպքում, եկող գարնան հիմք ձգեն մի փառաւոր շինութեան՝ նոյն նպատակով գնած մի ընդարձակ այգու մէջ։

Մաշտոց վարդապետը Հայրապետից հրաման է բերել, որ իսկոյն առաջնորդական ընտրութեան ձեռնարկեն։ Նպատակայարմար կը լինի մի քանի ընտրելիների համաձայնութիւնը առաջուց առնել, ապա ընտրել, որպէս զի մերժում ստանալով, գործը չը ձգձգվի։ Առաջնորդի անդրանիկ գործը այն պէտք է լինի, որ ամենից առաջ ձեռնարկէ օտար դաստիարակների վնասակար ազդեցութիւնը կարելին չափ ոչնչացնել և ապա բազմակարօտ թեմի միւս գործերը կարգադրել։

Նորեկ—Իգ.

ՆԱՄԱԿ ԲԵԼԳԻԱՅԻՑ

—

Օստենդէ, սեպտեմբերի 15/28-ին

Օստէնդ Եւրօպայի ամենամեծ ամարանոցներէն մէկն է և ոմանք կոչում են (Plage) պլաժների թագուհին։

Ամառվայ սէզօնում լինում է մեծ բազմութիւն, գլխաւորապէս հարուստներ և գեղեցիկ կիներ, որոնք կուգան զուարճանալու, թուղթ խաղալու և ծովու վաննաներ առնելու։ Անմիջապէս ծովուն եզերքն գտնվում են հիւրանոցներն, վիլլաներն և շքեղ (kursaal) քիւրսալը։ Քիւրսալը ունի փառաւոր սրահներ նըւագահանդէսներու, խաղալու, պարելու, կարդալու համար, և 130 հոգուց բաղկացած (orchestre) օրկէստր մը, որը կառավարում է պ. Ռէնսքօբ (Rinskopp)։ Ամեն երեկոյ լինում են մեծ սիմֆօնիական կօնցերտներ և հրաւիրվում են անուանի արտիստներ։

Օգոստոսի 15-ին և 18-ին երգեց աշխարհիս ամենամեծ տենօրը (Tamanyo) պ. Թամանիօն և 20-ին երևելի ջութակահար (Ysaiye) Իզային։ Քիւրսալի մեծ սրահը, որ բովանդակում է 6000 հոգի, երեք կօնցերտներում ալ ծայրէ ի ծայր լեցուն էր։ Թամանիօն հրաշալի կերպով երգեց Կիւռմանի (Gioconda) Ն. Մասընէի՝

(Air d' Hérodiaďa) և Բուչինիի ռոմանսը և ընդունեցաւ բուռն ծափահարութիւններ, բիսեր, դաբնեայ պսակ մը և ուրիշ ընծաներ։ Թամանիօյի ձայնը բարձր, ուժեղ, յստակ և ախորժելի է. Նա բարձրանում է ամենադիւրին կերպով մինչև si և ընտրում է այնպիսի կտորներ, որոնք լինեն միշտ բարձր նօթերու վրա, որն որ մեզ յափշտակում ու զարմացնում է։

Իզային նուագեց իր Թանկագին (stradivarius) սարագվառիուսի վրա Սէն-Սայնսի կօնցերտը և Վիէտանի (Polonaise) պօլօնէզը. Նա նուագում է փափուկ և զգայուն կերպով և իր ջութակի անուշ ու Թրթռացնող ձայներով դիպչում է մեր սրտի Թելերուն։ Երբ նա, իբրև բիզ, նուագում էր Բէթհօվէնի ռոմանսը, սրահում ոչ մի շշուկ չէր լսվում, գերեզմանային լռութիւն էր տիրում. կարծես վայրկեան մը, ամենուն հոգին, Իզայիի հոգուն հետ մէկտեղ, վերացեր էր դէպի Բէթհօվէն։

Թէպէտ և ամառը անցաւ, սակայն Օստենդէ դեռ շատ բազմութիւն կայ և բիւրսալի հանդէսները շարունակվում են։

Ջութակահար Դ. Դաւթեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

25 սեպտեմբերի

ԲԱՐՑԵԼՕՆԱ, 25 սեպտեմբերի։ (Հաւասի գործակալութիւն)։ Ռուսական «Օրէօլ» լողացող հիւանդանոցը հրաման ստացաւ մնալ մինչև նոյեմբերի 1-ը։

ՀԱՒՐ, 24 սեպտեմբերի։ (Հաւաս)։ Երեկոյեան եկաւ ռուսական «Սմօլէնսկ» կրէյսէրը՝ ածուխ վերցնելու համար։

ՀՌՈՄ։ (Վօլֆի գործ.)։ Հոկտեմբերի 1-ին կը հրատարակվի հրովարտակ պատգամաւորների ժողովը արձակելու և հոկտեմբերի 17-ին նոր ընտրութիւններ նշանակելու մասին։ Նոր պատգամաւորների ժողովի բացումը կը կայանայ նոյեմբերի 2-ին։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 24 սեպտեմբերի։(Րէյտէր)։ Ֆորտ-դը-Ֆրանսից (Մարտինիկ) Պելէ լեառը մի քանի օրվայ ընթացքում հրաբխային զօրեղ գործունէութիւն ցոյց տուեց, բայց արտավիժումը ծանր հետևանքներ չունեցաւ։ Արդէն մի շաբաթ առաջ Պելէն շոգու և մոխրի ահագին քանակութիւն էր դուրս գցում։

ԽԱԿՕԴԱՏԷ, 24 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Անգլիական «Ալգժէրին» պատերազմական նաւը այստեղ հասցրեց ամէրիկական «Մենէօլա» շոգենաւի ծառայողներին, որը սեպտեմբերի 22-ին խորտակվել էր Կամչատկայի ափերի մօտ։ Շոգենաւի վրա կար մորթիների բեռ, որ պատկանում էր ռուսական ծովարջեան արդիւնքների ընկերութեանը և որը գնահատված էր չորս միլիօն մարկ։

ՀԱՒՐ, 25 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ «Լլօյդի» հաղորդած տեղեկութեան համեմատ, անգլիական «Ինդրանի» շոգենաւը խորտակվեց «Սմօլէնսկի» հետ ընդհարվելու պատճառով։

ԿԻԵՎ, 25 սեպտեմբերի։ Հարաւ-արևմտեան երկաթուղիների Ելիսաւետգրադեան ճիւղի վրա տեղի ունեցաւ երկու գնացքների խորտակումն։ № 4-դ ապրանքատար գնացքը, որը Նօվօ-Ուկրաինկա կայարանից գնում էր Պլէտեօննի Տաշլիկ կայարանը, դիպաւ № 6-դ զինւորական գնացքին, որ կանգնած էր Տաշլիկ կայարանի կանաչ նշանասիւնի մօտ։ Զինւորական գնացքը կանգ առաւ շոգեկառքի փչանալու պատճառով։ Այդ գնացքի մէջ էր Մինսկի հետևակ գնդի մի էշէլօն։ Զինւորական գնացքում փչացաւ մի վագօն խոհանոցով, մի պլատֆօրմա սայլախմբով և հինգ վագօններ մարդկանցով և երկու վագօն ձիերով։ Ծանր կերպով վիրաւորվեցին մէկ զինւոր և հինգ զինւոր էլ Թեթև։ Երկու օֆիցէր Թեթև վէրքեր ստացան։ Ապրանքատար գնացքում ջարդվեցին վեց վագօններ, աւագ կօնդուկտորը Թեթև կերպով վիրաւորվեց։ Վիրաւորված զինւորները բերվեցին Ելիզաւետգրադ և առանց ուրիշի օգնութեան գնացին հիւանդանոցը։ Ելիսաւետգրադից խորտակման տեղը ուղարկվեց մի գնացք բժիշկներով և սանիտարներով։ Պատճառները քննելու համար Կիևից գնաց մի յանձնաժողով։ Ենթադրում են, որ պատճառը ապրանքատար գնացքի մեքենավարի անուշադրութիւնն է եղել։ Զինւորական գնացքում սպանված են 2 ձի և վիրաւորված 4 ձի։

26 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սեպտեմբերի 25-ին, ցերեկվայ 3 ժամ 30 րոպէին, Պետերհօֆից տեղափոխվեցին Ցարսկօե-Սելօ ձմեռը մնալու համար Թագաւոր Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆէօդօրօվնա Օգոստափառ երեխաներով։

Սեպտեմբերի 25-ին Ալէքսանդրօվսկայա կայարանից ճանապարհ ընկաւ Բեռլին բժշկվելու համար Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչ։ Սեպտեմբերի 26-ին ճանապարհ ընկան Րէվէլ Թագաւոր Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնա Օգոստափառ Թագաժառանգ Ցեսարեվիչի և Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Ալէքսանդրօվիչի հետ միասին։

ԳԻԱՆԳՑԶԷ, 24 սեպտեբեմրի։ (Րէյտէր)։ Տիբէտում գտնվող անգլիական արշաւախումբը կը բաժանվի փոքր զօրաբաժիններին։ Մակդօնալդ հրաժեշտ տուեց զօրքերին։

ՀԱԱԳԱ, 25 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Միջնորդ դատարանի նիստը կը կայանայ սեպտեմբերի 8-ին։ Այդ նիստում պէտք է քննվի այն ընդհարումը, որ Եապօնիան ունեցաւ Ֆրանսիայի, Անգլիայի և Գերմանիայի հետ այն պատճառով, որ Եապօնիան հարկեր սկսեց առնել տներից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 25 սեպտեմբերի։ Գունգբուրգում վախճանվեց ներքին գործերի մինիստրի խորհրդի անդամ Կօնստանտին Կօնստանտինօվիչ Սլուչէվսկի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պաշտօնական հեռագիր Մուկդէնից «Правит. Вѣстникъ» լրագրի սեփական Թղթակցից սեպտեմբերի 25-ից. «Սկսելով պատերազմի նոր շրջանը, գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկին սեպտեմբերի 19-ին հետևեալ հրամանն արձակեց մանջուրական զօրաբաժնի զօրքերին. «Աւելի քան եօթ ամիս առաջ Թշնամին նենգաբար յարձակվեց մեզ վրա Պորտ-Արտուրում պատերազմ յայտարարելուց առաջ։ Այն ժամանակից շատ քաջագործութիւններ արեցին ռուսաց զօրքերը Թէ ցամաքի և Թէ ծովի վրա, որոնցով ճշմարիտ կարող է պարծենալ մեր հայրենիքը, սակայն Թշնամին ոչ միայն գետնին չէ հաւասարված, այլ իր ամբարտաւանութեան մէջ դեռ շարունակում է մտածել մեզ կատարելապէս յաղթելու մասին։ Մանջուրական զօրաբանակի զօրքերը, անփոփոխ՝ ոգու արիութեամբ, մինչև այժմ Թւով բաւական զօրեղ չէին՝ իրանց դէմ ելած եապօնական զօրքերին ջարդելու համար։ Շատ ժամանակ էր պահանջվում բոլոր խոչնդոտները յաղթելու և գործող զօրքը ուժեղացնելու համար այն չափով, որ նա կատարեալ աջողութեամբ կարողանայ իրագործել նրա վրա դրված դժուար, բայց պատուաւոր և փառաւոր խնդիրը։ Ահա Թէ ինչու, չը նայելով եապօնացիների յարձակումների յաճախակի յետ մղման մեր դիրքերի վրա Տաշիչաօի և Լեանդեանսունի մօտ, և այն դիրքի վրա, որ գտնվում է Լեաօեանի մօտ, ես վաղաժամ էի համարում օգուտ քաղելու այդ աջողութիւններից յարձակում սկսելու համար և հրամայում էի յետ նահանջել։ Դուք հերոսաբար Թողեցիք ձեր պաշտպանած դիրքերը, որոնք փռված էին եապօնական դիակների կոյտերով, Թողնում էիք նրանց անհանգիստ չեղած Թշնամուց և սպասնալի պատրաստականութեամբ նոր կռւի համար յետ էիք քաշվում դէպի առաջուց պատրաստած նոր դիրքերը։ Հինգ օր տեող կռւից յետոյ Լեաօեանի մօտ, ծանր կորուստներ հասցնելով եապօնացիներին, կատարեալ աջողութեամբ պաշտպանելով բոլոր առաջապահ և գլխաւոր դիրքերը, դուք հեռացաք դէպի Մուկդէն ամենածանր պայմաններում։ Յարձակման ենթարկվելով Թևի վրա դուրս եկած Կուրօկիի զօրքերից, դուք շարժվում էիք անանցանելի ցեխով, օր ու գիշեր կռիւ մղելով, ձեռքերի վրա դուրս քաշելով Թնդանօթները և սայլերը, և յետ քաշվեցիք դէպի Մուկդէն, չը Թողնելով հակառակորդի ձեռքում ոչ մէկ Թնդանօթ, չը Թողնելով գերիներին, տանելով ձեզ հետ բոլոր վիրաւորներին, պահպանելով բոլոր սայլախմբերը։ Ես հրամայեցի ձեզ յետ նահանջել ցաւ ի սիրտ, բայց անխախտ հաւատով, որ մեր յետ նահանջումը դէպի յարմարաւոր ամրութիւնները անհրաժեշտ էր, որպէս զի կտրականապէս յաղթենք Թշնամուն, երբ դրա համար ժամանակը հասնի։ Եապօնիայի դէմ կռիւ մղելու համար Թագաւոր Կայսրը նշանակել է մեր յաղթութիւնը կատարելապէս ապահովող ոյժեր։ Այդ ոյժերը 10,000 վերստ տարածութեան վրա տեղափոխելու համար եղած բոլոր դժուարութիւնները անձնուիրաբար յաղթում են այդ գործի համար նշանակված բոլոր պաշտօնների և դիրքերի տէր ռուս մարդիկ անսասան եռանդով և տաղանդով, որ անօրինակ է պատերազմի պատմութեան մէջ իր դժուարութեամբ։ Հարիւր հազարաւոր մարդիկ, շատ տասնեակ հազար ձիեր և սայլեր, միլիօնաւոր պուդ բեռը երկաթուղիական անընդհատ գետով Թափվում են եօթը ամիսների ընթացքում Մանջուրիա Եւրոպական Ռուսաստանից և Սիբիրից, և ժամանակի ընթացքում այդ հոսանքը գնալով միշտ ամրանում է և լայնանում է։ Եթէ անբաւարար կը լինեն արդէն ուղարկված գնդերը, կը գան նորերը, բայց Թագաւոր Կայսրի անդրդուելի կամքը, որպէս զի մենք յաղթենք Թշնամուն, պէտք է հաստատապէս կատարվի։ Մինչև այժմ մեր հակառակորդը, օգուտ քաղելով իր զօրքերի մեծ Թւից և մեզ շրջապատող դրութիւնից, գործում էր իր կամքով, ընտրելով իր համար յարմար ժամանակ մեզ վրա յարձակվելու համար։ Բայց այժմ հասաւ ցանկալի և մեր զօրքի վաղուց սպասած ժամանակը, որ մենք ինքներս ընդ առաջ գնանք Թշնամուն։ Եկաւ մեզ համար ժամանակ ստիպելու եապօնացիներին հնազանդվել մեր կամքին, որովհետև մանջուրական զօրքի ոյժերը այժմ բաւարար են յարձակումն սկսելու համար։ Դուք սակայն պէտք է միշտ յիշէք, որ զօրեղ և քաջ հակառակորդին յաղթելու համար, բացի զօրքերի Թւից, անհրաժեշտ է զօրքի բոլոր պաշտօնեաների մեծից մինչև փոքրի հաստատ վճռականութիւնը՝ տանել այդ յաղթութիւնը ինչ գնով էլ նա պահանջէ։ Ներշնչվեցէք բոլորդ յաղթութեան կարևոր գիտակցութեամբ Ռուսաստանի համար, և մանաւանդ յիշեցէք, Թէ ինչպէս հարկաւոր է մեզ այդ յաղթութիւնը, որպէս զի շուտով կարողանանք ազատել մեր եղբայրներին Պորտ-Արտուրում, որոնք եօթ ամիս հերոսաբար պաշտպանում են իրանց պաշտպանութեան յանձնված բերդը։ Մեր զօրքը, ամուր միաւորութեամբ Թագաւորի և ամբողջ Ռուսաստանի հետ, մեր վարած բոլոր պատերազմների մէջ, մեծ քաջագործութիւններ կատարեց ի պաշտպանութիւն Գահի և հայրենիքի և պատուաւոր հռչակ ստացաւ բոլոր ազգերի միջև։ Յիշեցէք ամեն ժամ, որ Թագաւոր Կայսրի կամքով այժմ մեզ է յանձնված Ռուսաստանի արժանապատուութեան և նրա իրաւունքների պաշտպանութիւնը Հեռաւոր Արևելքում։ Ռուսաց երկրի Վեհապետը աղօթում է ամբողջ Ռուսաստանի հետ մեզ համար և օրհնում է մեզ նոր անձնուէր քաջագործութիւնների համար։ Ամրացած այդ աղօթքով, մեզ վիճակված խնդրի կարևորութեան խորին գիտակցութեամբ, մենք պէտք է առաջ գնանք անսասան հաստատ վճռականութեամբ կատարելու մեր պարտքը մինչև վերջը, չը խնայենք մեր կեանքը, և Թող մեր ամենիս վրա լինի Տիրոջ կամքը»։

ՐԷՎԷԼ, 26 սեպտեմբերի։ Առաւօտեան 9 ժամին ժամանեցին Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնա, Թագաժառանգ Ցէսարեվիչը և Մեծ Իշխան Ալեքսէյ Ալէքսանդրօվիչը։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Հիլմի-փաշան ժամանեց Ուսկիւբ և դիմաւորվեց հիւպատոսական գործակալներից քրիստոնեաների պատգամաւորութիւններից։ Նա խոստացաւ հալածել տեղի ունեցած անկարգութիւնների սկզբնապատճառներին, առանց դաւանութեան և ազգութեան խտրութեան։

ԲԵԼԳՐԱԴ, 26 սեպտեմբերի։ Առաւօտեան Ժիչեան վանքում տեղի ունեցաւ սերբիական Պետր Թագաւորի օծումը։

26 սեպտեմբերի

ՄՕՍԿՎԱ, 26 սեպտեմբերի։ Իշխան Շիրինսկի-Շիխմատովը, որ գտնվում էր արևելեան խմբի մէջ ինչպէս Կարմիր Խաչի կօրպուսի լիազօր, և վկայ է եղել Տիւրէնչէնի կռւից մինչև Լեաօեանի կռիւը, ասում է որ սիբիրեան զօրքերը զարմացնում են օտար գործակալներին դիմացկանութիւնով։ Օրինակ, 24-դ գունդը, գնդապետ Լէչիցկու հրամանատարութեան տակ, կորցրեց իր կազմի 4/5 մասը. առաջին վաշտում կենդանի մնաց միայն մի ֆէլդֆեբել. վիրաւորվածներին տանելու համար 200—300 չինացի էին վարձել. նրանց տալիս էին $3^1/_2$ րուբլի վարձ ամեն մէկին 20 վերստ տարածութիւն գնալու համար։ Երկանիւ կառքերը պիտանի են միայն հարթ ճանապարհների վրա։ Ընդհանրապէս չինացիներին շատ լաւ էին վճարում ամեն մի պատահած փոսի համար։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 26 սեպտեմբերի։ (Սեփ. Թղթ.)։ Մի շարք անաջող գրոհներից յետոյ Արտուրի վրա, եապօնացիները յետ քշվեցին և ամրացան Անշանջանից հիւսիս, Թողնելով Ինկօուի մէջ և այլ կէտերում անԹիւ հիւանդներին տեղափոխելու համար խմբեր։ Կարիք ունենալով ուտեստի և զգեստի, եապօնական զինւորները կողոպտում են գըլխաւորապէս չինացի քրիստոնեաներին և մահմեդականներին։ Ազգաբնակութիւնը վազում է ռուսների մօտ, հասցնելով նրանց բոլոր անհրաժեշտ պիտոյքները։ Ռուսների ողին և սանիտարական դրութիւնը գերազանց է։ Բանակի ինտենդանտ Գուբերը կարիք ունեցողներին մատակարարել է 500,000-ից աւելի խալաթ, տաք զգեստ և վերմակ։ Այդպիսի գնումներ և Լեաօխէի ականքները պատռելը պաշարի համար՝ չաջողվեց։—Վաճառականները, Ինկօուի առևտրի կանգ առնելու պատճառով, բողոքում են պաշտօնեաների և կառավարութեան դէմ. վերջինս եապօնացիների կողմն է բռնել։

ՐԵՎԵԼ, 26 սեպտեմբերի։ Կէսօրից յետոյ ժամը 3-ին Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց նստել շոգեշարժ մակոյկ, հետն ունենալով Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Ալէքսանդրօվիչին, փոխ-ծովապետ Աւէլանին, Բիրիլեվին և Րօժդեստվենսկուն և գնաց նաւակայանը։ Թագաւոր Կայսրը նաւերը նայելը սկսեց «Օսլաբիա» զրահակիրից, իսկ յետոյ այցելեց «Օրեօլ», «Բօրօդինօ», «Ալէքսանդր III» և «Կնեազ Սուվօրօվ», զրահակիրները։ Ամեն մի նաւից մեկնելիս, Թնդանօթը որոտում էր 31 անգամ։ Այցելութիւնն ընդունող նաւի կօմանդան ուղեկցում էր Ինքնակալ Պետին որոտագին «ուռաներով», որը լռում էր միայն այն ժամանակ, երբ Նորին Մեծութեան մակոյկը մօտենում էր հետևեալ նաւին։ Ժամը $5^1/_2$-ին Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց վերադառնալ «Շտանդարտ» նաւը։

27 սեպտեմբերի

ՄՕՍԿՎԱ։ Սեպտեմբերի 26-ին Մօսկվա եկաւ «Րօսսիա» կրէյսէրի հրամանատար կապիտան Անդրէևը։ Նա պատմում է, որ սեպտեմբերի 1-ին առաւօտեան վաղ Վլադիվօստօկեան էսկադրան ծով դուրս եկաւ։ Արդէն դուրս գալիս յայտարարվեց, որ էսկադրան գնում է միանալու պորտ-արտուրեան էսկադրայի հետ։ Յուսիմ կղզու մօտ հօրիզօնի վրա նկատվեց 4 նաւից բաղկացած մի էսկադրա։ Էսկադրան ուրախութեամբ ընդունվեց Պորտ-Արտուրի էսկադրայի տեղ։ Սակայն մօտերումը բացայայտվեց, որ դրանք Կամիմուրի 4 զրահաւորներն էին, որոնք ուղղակի մեր նաւերի դէմ էին գալիս։ Մնում էր ընդունել կռիւը։ Սկսվեց սոսկալի Թնդանօթաձգութիւն։ Կռւի հէնց սկզբում Թշնամու ռումբը հարուածեց «Րիւրիկի» ղեկը։ Նաւը յապաղեցրեց ընթացքը։ «Րօսսիա» և «Գրօմօբօյ» նաւերը երկու ժամ պատսպարում էին «Րիւրիկը», ընդունելով իրանց վրա Թշնամու հարուածները և ստացան ծանր հարուածներ։ Տախտակամածի վրա բռնկվեց հրդեհ։ Այդ ամենակրիտիկական րոպէն էր։ Կօմանդան, որ ամբողջ ժամանակ քաջաբար էր գործում, շարժվեց, բայց ոչ երկար ժամանակով։ Թշնամու նաւերից Թռչացին յաղԹական աղաղակներ։ Բարեբախտաբար, հրդեհը, որ սպառնում էր մօտակայ վառօդային ամբարներին, կարելի եղաւ շուտով դադարեցնել, սակայն 8 մարդ այրվեցին։ Հրդեհի ժամանակ ինքնազոհաբար գործում էին պրապօրշչիկ Գրուզդէվ և լէյտենանտ Մօլլասը, որոնք հանգցրին հրդեհը, առանց հրդեհային պատկանելիքի, որոնք կռւի ժամանակ փչացել էին։ Այն ինչ «Րիւրիկը» միշտ յետ էր մնում։ «Րիւրիկի» հետ կռւելու համար Կամիմուրան անԹել հեռագրով կանչեց 3 հատ II կարգի կրէյսէր, իսկ իր 4 զրահակիրներն ուղղեց «Գրօմօբօյի» և «Րօսսիայի» վրա։ Կռիւը 3 ժամ էլ շարունակվեց, որից յետոյ Թշնամու էսկադրան, որ սաստիկ փչացել էր, ծովեց և մտաւ Կօրէական նեղուցը։ «Րօսսիայի» վրա Թնդանօթների մեծ մասը փչացել էր։ Կային ջրի տակի և վրայի մասերի էական փչացումներ։ Ծառայողները գործում էին այնպէս, ինչպէս վարժութիւնների ժամանակ։ Անդրէևը ինքն է տեսել, Թէ ինչպէս մի նաւաստի, որի ոտը կտրվել էր, առանց հեծկլտանքի՝ սողալով ներքև իջաւ, ուր նրան ընդունեցին բժիշկները։ Կռւի վերջում տախտակամածի վրա ոչ մի անփաս տեղ չէր մնացել. «Գրօմօբօյի» և «Րօսսիայի» 1,800 ծառայողներից շարքից դուրս ընկան 500 մարդ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Վիլհէլմ կայսրը մեծ վէզիրին շնորհեց «Ծառայութեան համար» խաչը և Պրուսական Թագի շքանշանը։

27 սեպտեմբերի

ՏՕԿԻՕ, 25 սեպտերբերի։ (Րէյտէր)։ Հրատարակված են մի շարք զեկուցումներ Պորտ-Արտուրի մօտ տեղի ունեցած գործողութիւնների առիԹով, սկսած Նանշանի մօտ տեղի ունեցած կռիւներից և մինչև Պորտ-Արտուրի ներկայ պաշարումը, որ սկսվեց յուլիսի 17-ին։ Հրատարակված զեկուցումները շատ հետաքրքիր են, որովհետև մատնացոյց են անում այն յուսահատական դիմադրութեան վրա, որ ցոյց են տուել ռուսները եապօնացիների ար-

շաւանքին Լեաօդունեան Թերակղզու երկաթուղին յուլիսին: Ռուսները մինչև անգամ յարձակում էին սկսում, աշխատելով յետ մղել ճապօնացիներին և նոցից ափել Դալնին: Արեւելեան ծովափի վրա ունեցած ամրութիւնների մի գիծ կառուցին բլուրների վրա, նոյնպէս և ճանապարհի երկարութեամբ: Զրանով ռուսները կարողացան յետ մղել բերդի իսկական պաշարումը երկու ամսով: Ճապօնացիների զանազան յետ նահանջելուց շէնքված է քաղաքին արեւմտեան կողմերում: Յունիսին ռուսները պաշտպանողական շէնքեր կառուցին Շիշանկոուից դէպի արեւելք.—Մայիսի 31-ին ռուսները իրանց հերթին յարձակումն սկսեցին, բայց յետ մղվեցին և պաշտպանողական շէնքեր կառուցին Սուշաքոկուի մօտ: Ճապօնացիները ընդհանուր յարձակումը սկսեցին մայիսի 31-ին յամառ կռուից յետոյ: Ճապօնացիներին աջողվեց գրաւել գիծը Իոցուշանից դէպի աջ մինչև Սուշիքոլով, ուր յենվում էր նրանց ձախ թևը:—Յունիսի 20-ին ռուսները ընդհանուր յարձակում գործեցին ճապօնական գիծերի վրա: Նրանք շարունակվեց մինչև գիշեր: Յունիսի 22-ին սկիզբ ունեցան բազմաթիւ գիշերային յարձակումներ, այնպէս որ պատերազմողները հանգստանում էին սակաւ: Ռուսական հեծելազօրքը և մարտկոցները զորս էին գալիս Լունվանգու և ամբողջում էին ճապօնական գիծերը: Երբ ռուսները յետ մղվեցին, նրանք ամրացրին Անցզունեցու Ճապօնացիները զրին 12 թնդանօթներ, նոյնպէս և մի քանի ծովային թնդանօթներ Շուշուանցունից դէպի արեւմուտք: Կարական աշխատանքները չը կային մինչև յուլիսի 13-ը, երբ ճապօնացիները սկսեցին երկրորդ ընդհանուր յառաջխաղացումը Սուսանկուն-Անցզունեցի ուղղութեամբ: Ճապօնական բոլոր երեք զօրաբանակները մասնակցեցին յուլիսի 14-ի կռուին: Յուլիսի 15-ին առաւօտեան ճապօնացիները վերսկսեցին կռիւը, բայց նրանց յարձակման գիծը պատռվեց: Նրանք յետ քաշվեցին: Այդ ձախակողմեան մասնակցեց համարեա Արտուրի ամբողջ բերդական զորքը 60 թնդանօթներով: Ռուսները կորցրին հազար մարդ և հետացան պաշտպանութեան գծի այն կողմը: Յուլիսի 16 ին ճապօնական զօրքերը զբաղված էին զօրքեր կանգնեցնելով, համաձայն կազմած գիտաւորեցելով, և ռազմամթերքների մատակարարումով: Յուլիսի 17-ին լուսաբացին նրանք զրոհ տուեցին: Այդ կռւում առաջին անգամ գործադրվեցին թնդանօթները: Ճապօնացիները մօտեցան 2—4 վերստով Պորտ-Արթուրին և գրաւեցին Պոգուշանի բարձրութիւնները: Նրանք սկսեցին ձեռնարկել պաշարման աշխատանքներ: Ճապօնացիների կորուստները չեն հրատարակվում: Ասում են, թէ նրանց կորուստը մեծ չեն, ինչպէս կարելի էր ենթադրել—նախկին մինչև այժմ հրատարակված զեկուցմունքներից:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 սեպտեմբերի: Վախճանվեց Կուշկայի և Մերվի միջման հերոս իշխանութիւնը Ալեքսանդր Վիսսարիոնովիչ Կոմարով:

ՄՈՒԿԴԵՆ, 25 սեպտեմբերի: (Րէյտէր): Ռուսական հեծելազօրքի անշելեր Տուլքեսէն գնտող հաղորդում են, որ ճապօնացիները իրանց պատերազմական գործողութիւնների մէջ նոցից յենվում են Լեաօսանի դէպքերի և ճանապարհի կողմում գտնվող լեռնային շղթայի վրա, բում երկաթեն, ճապօնացիների աջ թևը պաշտպանվում է մի զօրաբանակով, որ անցել է կոկախսերի զրաւած գիծերից առաջ: Ռուսները սովորված են ճանապարհներ չինել այնպիսի տեղերում, որոնք նշանակված չեն քարտէզի վրա, բայց և այնպէս չորային եղանակը նպաստում է այդ աշխատանքներին: Ճապօնացիների հիւսիսային ռազմագիծը ձգվում է Գենսինից մինչև Եանտայի ածխահանքերը, մէջտեղում պտոյտ գործելով դէպի հիւսիս՝ Խարտունինի ուղղութեամբ:

ԿԱՐԴԻՖ, 26 սեպտեմբերի: (Րէյտէր): Ռուսաստանը և Ճապօնիան դեռ ևս շարունակում են գնել Վալսինի ածուխի մեծ պաշարներ՝ իրանց պատերազմական նաւերի համար: Ներկայումս իւրաքանչիւր ամիս Կարդիֆից արտահանվում է մօտաւորապէս 14,000 տոնն ածուխ: Պատերազմի նախապատրաստութեան օրերից սկսած՝ արտահանված է մօտ 2,000,000 տոնն: Նշանաւոր քանակութեամբ ածուխ է բեռնված Նիւ-Պորտում և Բրիստոլի Ջրանցքի ուրիշ նաւահանգիստներում: Վերջին ժամանակ բեռնվում են ածխի ահագին պաշարներ, որոնք պէտք է ուղարկվեն դէպի Աֆրիկայի արեւմտեան ափերի մօտ գտնվող կղզիներից մէկը:

ՏՕԿԻՕ, 26 սեպտեմբերի (Րէյտէր): Ճապօնացիները, Պորտ-Արտուրից եկած տեղեկութիւններին նայելով, գրաւել են այնպիսի բարձրութիւններ, որտեղից այսուհետև կարող են աւելի մեծ աջողութեամբ, քան առաջ, ռմբակոծել նաւահանգստում գտնվող ռուսական նաւերը: Ճապօնական թնդանօթաձիգ նաւերը այժմ զինաւորված են մեծ թնդանօթներով:

ՇԱՆԳՀԱՅ, 25 սեպտեմբերի: (Րէյտէր): Ռազմամթերքով բեռնաւորված շատ ջօնկաներ գրաւված են ճապօնացիներից այն ժամանակ, երբ նրանք փորձում էին անցնել Պորտ-Արտուրի պաշարման շղթայից, բայց և այնպէս մի շոգենաւի, որ ռազմամթերքի և ուտելիքի պաշարեղէնի 7000 տոնն բեռն ունէր, աջողվեց անցնել ճապօնական պաշարող նաւերի գծից և հասնել Պորտ-Արտուր: Ցզինդաօ նաւահանգիստը ծառայում է որպէս կենտրոնատեղի այն նաւերի համար, որոնք գաղտնի անցնում են պաշարող նաւերի գծից:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆՑ
Ընդունում է հիւանդներ (բժշկութիւն, պլօմբ և արհեստական ատամներ շինել):
Առաւօտեան 9—2
Երեկոյեան 4—7
Վանքի Մեծ փող. տուն Մարտիրոսեանի:
(կ. չ.) 9—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԷՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզային և սիֆիլիսիքական հիւանդութիւնների,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան՝ 6. ժ.—9 ժ.: Կուկիա, Սեմեօնովսկայեա փ. № 20.
(ռ. կ. ե.) 11—30

ԵՐԴՈՒԵԱԼ ՀՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ
Ս. Ս. Աֆանասեանը
Գանձակից մշտապէս տեղափոխվել և բնակվում է Թիֆլիսում Վօզնեսենսկի փողոց Գալամքարօվի տուն № 9. (ա. օ.) 2—30

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փողոց № 8: (ե.ռ.) 27—100

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր 12—2 առաւօտ. և 5—6 երեկ.
Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանովի—դեպատան կից: (չ. շ.) 9—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գր. Տէր-Գրիգորեանց
ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մասնաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. ունի բէնտգէնեան կաբինէտ. 154. Միքայէլեան պրօսպէկտ, տէլէֆօն 825.
(շ. ե. հ. չ.) 88—105

Բժկ. Վ. Արծրունին
Վերսկսել է ընդունելութիւնը ԲԳԻ, ՔԹԻ և ԱԿԱՆՋԻ հիւանդութիւնների համար:
Гановская ул. д. Тамамшева. (ե. հ. կ.) 3—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեան
տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՐՕՍՏՕՎ
Հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան:
Б. Садовая, 136, д. Бакалова.
(ռ. կ. ե. հ.) 77—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Վերսկսեց ընդունելութիւնը.—ներքին և ջղային հիւանդութիւններ: Ամեն օր 9—11 ժ. առաւօտ և 5—7 ժ. երեկոյեան:
Վելիամինօվսկայեա փողոց, № 13. տ. Սաֆարօվի: (ե. հ. կ.) 6—20

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Ձեռնարկութիւն Կայսերական Թատրօնների արտիստ Լ. Դ. Դօնսկու
Այսօր, երեքշաբթի, սեպտեմբերի 28-ին, մասնակցութեամբ տ.տ. Անտօնօվա, Նիկիտսկայի, պ. պ. Շիխուցկօ-Մինչենկօի, Խարետօնօվայի, Լ. Դ. Դօնսկօյի, Օբրազցօվի, Ն. Ի. Սպերանսկու, Զելինսկու և Մուտօվի:
Պարերը կը դնէ բալէտմէյստր Է. Ի. Ջիօվասսի:
Պրիմա—բալերինա Ե. Ս. Լենչեվսկայա:
Կը ներկայացվի
«Կ Ա Ր Մ Է Ն»
օպերա 4 գործ. մուզիկա Բիզէի
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին:
Վաղը, չորեքշաբթի, սեպտեմբերի 29-ին կը ներկայացվի «ԵՎԳԷՆԻ ՕՆԷԳԻՆ», մուզիկա Չայկօվսկու:
Պատրաստում են ներկայացնելու Թիֆլիսում առաջին անգամ «ՆԷՐՕՆ» օպէրան 5 գործ. 6 պատկ. Ռուբինշտէյնի մուզիկա:
Տոմսակները ծախվում են:
1—1 Կառավարիչ՝ Ի. Ա. Կէլլեր

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Թիֆլիսի Վանքի աւագ եկեղեցու՝ ներկայ թւականի յունիսի 6-ի ծխական ժողովի որոշման համաձայն՝ նշանակված է նոյն եկեղեցում հոկտեմբերի 3-ին, կիրակի, ժամը 12-ին ծխական ժողով Ուստի յիշեալ եկեղեցու պ.պ. ծխականները հրաւիրվում են որոշած ժամանակին ներկայ լինելու ժողովին և լսելու հաշուատեսների եկուցումը նախկին երէցփոխ պ. Բուդաղեանի եկեղեցական վերջին $6^{1}/_{2}$ տարիների հաշիւների մասին:
Նախագահ ծխական ժողովի՝
Եզնիկ ա. ք. Երզնկեանց
(ե. ռ. շ.) 1—3

Մի երիտասարդ պատրաստվում է Ներսիսեան դպրոցի վերջնական քննութիւն տալ, բայց միջոց չունենալու պատճառով ստիպված է պարապմունքները դադարեցնել: Խնդրում է բարերարների օգնութեան պարապմունքները շարունակելու համար:
Հասցէն «Գուտտէնբերգ» գրախանութը:
ե. կ. 1—2

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ
մաս-մաս հողի կտորներ Վէրայում, արտիլլէրիական զօրանոցների և Գօլդլիստի լուցկու գործարանների մօտ, Մուշտայիդի դիմացը, Կուր գետի ափի մօտ: Հարցնել Օլգինսկի փողոցում, տուն Մակարօվի, Մէլիք-Նուբարօվի մագազինում: չ. ռ. կ. 3—3

Պ. Ե. ԱՒՍԱՐՔԻՍՕՎԻ ԱՅԳԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ծախում է պատուաստ ծառեր՝ արտասահմանեան, ռուսական և կովկասեան տեսակների:
Հասցէն—Станція Скра, Зак. ж др. Авсаркисову.
Մանրամասն ցուցակը և համառօտ գների ցուցակը ռուսերէն և վրացերէն լեզուներով ուղարկվում են ձրի (ե.) 7—10

Լոյս տեսաւ
Գէորգ Ղասապեանցի գրքոյկը
«ԳԱԼՈՒՍՏԻ և ՇՈՒՇԱՆԻԿԻ ՊՍԱԿՈՒԵԼԸ»
Հարսանեկան պատկեր (Ալէքսանդրօպօլի կեանքից): Գինն է 12 կոպ.: Գումարով առնողներին կը լինի զեղչումն: Ծախվում է Թիֆլիսում «Գուտտէնբէրգ» և «Կենտրօնական» գրավաճառանոցներում, և Ալէքսանդրօպօլում հեղինակի մօտ. հասցէն՝ Александрополь, Кеворку Акопянъ Касабянцъ;
(ե. հ. շ.) 5—6

ՕՐ. Մ. ԿԱՐԱՄՈՒՐԶԱՅԻ
Կար ու ձևի ուսումնարանում հոկտեմբերի 1-ից բացվում են
ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԴԱՍԵՐ
հասակաւորների համար
Այնտեղ և ընդունվում են պատուէրներ կանանց և երեխաների շորեր: Բեբութօվսկայա փողոց № 25, Վէլեամինօվսկայա անկիւն:
25, 28,2. 2—3

Հայ օրիորդ գիտէ լաւ խօսել հայերէն և ռուսերէն, ցանկանում է ընտանիքներում պաշտօն ունենալ: Գիտէ կարել երեխաների համար շորեր և երեխաներին լաւ նայել: Պայմանների մասին դիմել «Գուտտէնբէրգ» գրախանութը: (Թիֆլիս, Երևանեան հրապարակ, Դվօրցօվիյ հիւրանոցի տակ): շ. կ. 2—2

Մի պատանի, որը ցանկանում է լըրացնել իր միջնակարգ կրթութիւնը, խնդրում է բարերարներից դրամական նպաստ, որպէս զի կարողանայ երկու տարվայ ընթացքում պատրաստվել ու վերջնական քննութիւն տալ որ և է գիմնազիայում՝ համալսարան մտնելու համար: 400 ռուբլիաչափ մի գումար կարող է հնարաւորութիւն տալ նրան հասնել իր նպատակին: Հասցէն՝ Գանձակ, գրավաճառ Արշակ Միսկարեանցին (դիմել պատանուն վերջինիս միջոցով): 2—5

Մի չքաւոր՝ Նիկոլայ Տէր-Յակոբեան խնդրում է բարերարներից օգնել նրան իրանց նպաստներով: Հասցէն Պասանաուրեան փողոց № 23, տուն Բրեգվաձէ: 2—3

Զետնտու պայմաններով ընդունվում են և պատրաստվում երթեւեկ և գիշերօթիկ աշակերտներ առևտրական և ուրիշ միջնակարգ դպրոցներ ընդունելու համար: Դիմել Ալէքսանդրօպօլ, ուսուցիչ համազասպ Իսահակեանցին: (կ. ե. հ.) 3—3

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐ
Աշակերտաց համար

		Ր.	Կ.	
1.	Դասատետր կրօնի I տարի	—	25	25% զ.
2.	» » II »	—	20	20% զեղչ
3.	» » III »	—	30	
4.	Հին-ուխտ (ընդարձակ)	—	45	
5.	» (համառօտ)	—	35	
6.	Նոր-ուխտ	—	40	
7.	Գործք առաքելոց	—	40	
	Ուսուցչաց համար			
8.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) հին-ուխտի	1	75	35% զեղչ
9.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) նոր-ուխտի	2	5	
10.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Դ.	1	50	
11.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Ե.	—	50	

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.
1) Тифлисъ, священнику С. Саакянцъ, Коммерческое училище.
2) » Книжный магазинъ «Гуттенбергъ»
3) » » «Центральный».

Դասագրքերիս պահեստը ամառս գտնվում է պ. Ալէքսանդր Ամիրաղեանցի մօտ (Карвансарай Тамамшева, мануфактурный магазинъ А. Амирагова).
Ցանկացողները նրանից ևս կարող են պահանջ անել:
Սահակ քահ. Սահակեանց
յ. ա. օ. յլ.—օ. օր-մէջ ա. ա. օ. 49—66

Լոյս տեսաւ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ № 5 գիրքը
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի
I Հատոր, երկրորդ տպագրութիւն, փոփոխած, լրացրած և էժանացրած
(Առաջին տպագրութիւնը 453 էջ էր և արժէր 1 ր. 50 կ., ներկայ հրատարակութիւնը 548 էջ է, աւելի մեծ ծաւալով և արժէ 1 ր. 20 կ.):
Ճանապարհածախսով 1 ր. 40 կ.
Տասը հատ միանգամից գնողը ստանում է 10% զեղչումն և ճանապարհածախս չէ վճարում:
Այս օրերս լոյս կը տեսնեն 7 և 8-րդ գրքոյկները, այն է՝ «ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ», Արշ. Մխիթարեանի, գինն է 40 կ. և «ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՑՈՒԿՆԵՐԸ», դրամա Իբսէնի, գինն է 50 կ.:
Այս երեք գրքերը միասին գնողը ճանապարհածախս չէ վճարում:
Դիմել Հանրամատչելի Գրադարանի խմբագիր-հրատարակիչ Հ. Առաքելեանին, Թիֆլիս, «Մշակի» խմբագրութիւն:

Ֆրանսիական Շոգենաւային Ընկերութիւն
«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ» — «MESSAGERIES MARITIMES».
Վերսկսելով իր կանոնաւոր երթեւեկութիւնը, 11/24-ին հոկտեմբերի մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 4-ին, «Bagdad» շոգենաւը, հանդիպելով Տրապիզօն, Սամսօն, Կ. Պօլիս, Դարդանէլ, Զմիւռնիա Պիրէյ, Սիւդ, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն:
Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակները՝ մինչև Պարիզ, նոյնպէս և մինչև Շանգհայ (Չինաստանում), կարելի է ստանալ Թէֆլիսում պակասեցրած գներով:
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին՝ հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեանս Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արծրունու գալէրէյում, թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս՝ թիւ 608: Գրասենեակը բաց է 9—1 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան բացի կիրակի օրերից: ե. կ. 1—2